

Man vill inte tro att det är sant

AV MARIA KÜCHEN

Jag trodde faktiskt på media när de förmedlade att alla som internerades i USA:s fångläger Guantánamo efter 11 september-attacken var livsfarliga terrorister.

Och nej, jag har inte missat övergreppen i Abu Ghraib, men jag trodde ändå inte att amerikanska myndigheter använde grov tortyr av krigsfångar som systematisk förhörsmetod.

Inte förrän jag såg Michael Winterbottoms film *The Road to Guantánamo*.

”Vi-dem”-tänkande sägs ligga så nära till hands för alla människor att det kanske styrs av våra gener. Men sådan polarisering är ju ändå i grund och botten bara inbillning. Vi är löjligt lika allihop på den här planeten, och ofta är jag mest lik dem jag provoceras av.

Hur kan t ex AIK:are och Djurgårdare hata varann på allvar? Hur skulle AIK kunna vara det goda laget och Djurgården det onda laget eller tvärtom, när medlemmar av båda klubbarna älskar samma sak – fotboll?

Och hur skulle muslimer kunna vara det onda laget och kristna det goda laget eller tvärtom, när det för båda sidor handlar om att tro på Gud? En Gud som både i Koranen och Bibeln predikar kärleken till nästan som viktigare än allt annat?

The Road to Guantánamo bevisar det: Good guys och bad guys finns bara i strukturerna i våra hjärnor. I verkligheten

existerar inga totala evil doers där på andra sidan, eller några totalt goda människor här på vår planhalva, vad George Bush eller Usama bin Ladin än påstår. Det finns bara människor, punkt slut. Och människor, liksom sammanhangen vi människor skapar åt oss själva, är komplicerade.

Men jag skulle tusen gånger hellre vara kvinna i USA än i talibanernas Afghanistan. Liksom i förbifarten gestaltar *The Road to Guantánamo* den muslimska världen som en värld där kvinnor inte syns – inte på kaféerna, inte i moskéerna. Jo, kanske i Tipton, Birmingham, England, men definitivt inte i Karachi eller Kandahar.

The Road to Guantánamo handlar om några av alla dessa miljoner muslimska män världen över.

Närmare bestämt om en handfull unga muslimer just från Tipton, som gjorde misstaget att befinna sig på fel plats vid fel tillfälle och fick betala dyrt.

Asif och hans kompisar är inga änglar. Åtminstone en av dem finns i brottsregister i England för sånt som häleri och bedrägeri, och jag skulle gissa att ingen av dem direkt deltar i demonstrationer för kvinnans frigörelse. Men bortsett från detta är deras enda ”brott” att de alltså är muslimer. Och äventyrslystna. Terrorister är de däremot knappast.

Winterbottom blandar deras egna autentiska berättelser med en dramatisering av deras öde, och växelverkan ger en

dynamik som biter. Man vill inte tro att det är sant. Men det är sant.

Allt börjar så oskyldigt, med att Asif åker från England till Pakistan för att gifta sig. Hans vänner hänger på. De vill se landet där de har sina rötter. Och från Pakistan är det inte långt till Afghanistan. Och precis som Asifs gäng skulle jag nog passa på att se Afghanistan med egna ögon om chansen fanns – även om det vore farligt eller just därför.

Kriget hängde i luften, men ingen i Pakistan som Asif och hans kompisar pratade med ville tro att väst verkligen skulle

»Men jag skulle också bekänna vad som helst för att slippa sitta fastkedjad i en outhärdlig ställning i dagar, i min egen skit, i stroboskopljus medan skyhög punk trasade sönder mina trumhinnor.«

anfälla Afghanistan. Så killarna chansade och gjorde en utflykt över gränsen – för spänningen i det, för att se med egna ögon, för att kanske hjälpa människor i nöd, för att smaka äkta afghanskt naan-bröd.

När bomberna började falla lyckades de inte ta sig ut. I stället hamnade de i talibanernas hjärtland, greps av norra alliansen och en Golgata-vandring började som slutade med år av förnedring och tortyr i Guantánamo.

Jag liksom drunknar i Asifs och de andras lugna ansikten när de berättar sin historia. Så här ser de alltså ut, några av de Guantanamo-fångar som i tv av västerlandets mäktigaste kostymgubbar definierades som 100% drillade globalt livsfarliga stenhårda fundamentalistiska muslimska terrorister. Farligare än så här var de inte. Åtminstone inte just dessa fångar. Men jag skulle också bekänna vad som helst för att slippa sitta fastkedjad i en outhärdlig ställning i dagar, i min egen skit, i stroboskopljus medan skyhög punk trasade sönder mina trumhinnor.

Vad jag inte fattar är vad USA skulle ha förlorat på att upprätthålla rättssäkerhet i Guantánamo. Internerna där var inte speciellt många. De hade kunnat behandlas med respekt. Bekännelser från de verkligen skyldiga till terrorism hade kanske rentav kommit lättare då.

Fångarna hade inte behövt sitta som djur i burar i gassande sol i månader med en vattenhink och en hink att pissa i. De hade inte behövt transporteras till Guantánamo med säckar över huvudet, utan förklaringar, sparkade, slagna.

Inte för att jag alltså tror att alla i Guantánamo är lika oskyldiga till terrorism som Asif och hans vänner, som efter mycket om och men släpptes utan att ha åtalats för något. Men jag fattar inte varför ett land som kallar sig världens största demokrati väljer att bete sig så korkat. Att behandla fångar så här är ju lika enfaldigt som om EU skulle sätta misstänkta krigsförbrytare från Balkan med förbundna ögon i små hönsburar på gatan i Haag.

ABU GHRAIB – URARTAT beteende och pennialism som något slags cancer i ett krigsfängelse i Irak, långt borta från västvärldens ögon – det är fasansfullt och upprörande och verkli-

gen inte OK, men faktiskt på något sätt mera begripligt för mig. Medan övergreppen mot killarna från Tipton och andra Guantánamo-fångar inte går att fatta alls.

Vad är det för vits med att med hugg och slag tvinga fram osanna bekännelser ur oskyldiga människor? Blir terroristerna i världen färre på det viset? Vem tjänar något på det överhuvudtaget? Absolut inte den som slår. För skillnaden mellan en demokrati som USA eller England och en diktatur som talibanernas Afghanistan är att övergrepp i en demokrati lättare avslöjas för världen, tack vare exempelvis filmer som denna.

Winterbottom kommer inte att fängslas eller dödas av någon regering för att han gjorde *The Road to Guantánamo*. Medan motsvarande film producerad i en diktatur skulle innebära ... eh ... risker för regissören.

THE ROAD TO GUANTÁNAMO varken förenklar eller förskönar, men jag hade önskat mer tystnad, särskilt mot slutet där den ödesmättade musiken gör hemskheterna övertydliga. På bio vill jag känna genom att se, inte suggereras till känslor genom musik.

Men synsinnet har begränsningar. På bio kan det vara skönt. Jag skulle inte orka se ett verk som *The Road to Guantánamo* om film involverande fler sinnen. Om jag själv kunde känna hettan, smaken av spya, stanken, slagen.

Det där försöker jag tänka in, på bio, samtidigt som jag tänker bort bakgrundsmusiken: Lukter. Smaker. Ljud. Hud. När jag ser *The Road to Guantánamo* känns det extra viktigt. Jag var inte där, jag är glad att jag inte var där och hur det verkligen kändes att vara där kan jag aldrig fatta. Men när jag så gott jag kan lever mig in i sinnesintryck, känslor och tankar hos dem som var där, då blir filmen om dem jobbigare. Mycket jobbigare. Just så jobbiger som den ska vara.

Att leva sig in – att få en idé om hur det är att vara någon annan – är vad jag har film till. Och när jag har levt mig in i *The Road to Guantánamo* börjar jag plötsligt tänka på Göran Persson.

Ni vet, killen som sagt att han förstår att det kan vara svårt, för en svensk med en ynka månadslön på 25 000:-, att leva sig in i hur extremt mycket pengar hans fru tjänar.

Och jag får en sjunkande känsla: OK, Winterbottom kommer inte att fängslas för sin film eftersom han är västerlänning, men kommer den att leda till någon bra förändring? Kommer mäktiga män som Göran Persson att se den, leva sig in, tänka: "Shit, sånt här får inte hända!" Och börja jobba på att rädda världen?

Jag tvivlar tyvärr. En av grundstenarna i USA:s kloka konstitution är att makt korrumpierar. Mäktiga människor är korrupta per definition. Att få hänga med jordens tuffaste mäktigaste killar som Bush och Blair, vara som dem, tycka som de, hålla med, aldrig säga ifrån, aldrig ha en äkta egen åsikt – det kan vara viktigare för en maktmänniska än sanning och rättvisa. Apropos tystnad i verkligheten.

**Se även filmhandledning i detta nummer.
Filmen distribueras av Sandrews.**